

Intellektuaalomandiõiguste
jõustamine ELis:
tulemused ELi piiril ja
ELi siseturul 2021. aastal

Detsember
2022

**Intellektuaalomandi õiguste jõustamine ELis:
tulemused ELi piiril ja ELi siseturul 2021. aastal**

Kommenteeritud kokkuvõte

Alates 2020. aastal saavutatud kokkuleppest avaldavad maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat ja EUIPO ühiselt iga-aastase dokumendi, milles antakse ülevaade kõigi asutuste tehtud pingutustest ja tegevusest intellektuaalomandiõiguste jõustamisel. Siin väljaandes on 2021. aastal intellektuaalomandiõigusi rikkunud kaupade kinnipidamise arvandmed ja muu seonduv teave.

Faktidokument „Intellektuaalomandiõiguste jõustamine ELis: tulemused ELi piiril ja ELi siseturul 2021. aastal“, koostati andmete alusel, mis esitati 26 ELi liikmesriigist 27st tolliasutuste kogu ELi hõlmava võltsimise ja piraatluse vastase teabesüsteemi (COPIS)⁽¹⁾ kaudu ELi piiril kaupade kinnipidamise kohta, ning kaupade siseturul⁽²⁾ kinnipidamise andmete alusel, mille esitasid jõustamisasutused 21 ELi liikmesriigist 27st⁽³⁾ intellektuaalomandi jõustamise portaali (IPEP) kaudu. Dokumendi eesmärk on anda kasulikku teavet, et toetada ELis intellektuaalomandiõiguste rikkumiste analüüsi ja sobivate vastumeetmete väljatöötamist. Laiemal skaalal annab see ELi poliitikakujundajatele andmed, millest koostada tõendibaas prioriteetide ja poliitika kujundamiseks.

Kinnipidamised 2021. aastal ELi piiril

Tolliasutuste poolt ELi piiril kinni peetud oletatavalt võltsitud või intellektuaalomandiõigusi rikkuvate kaupade kinnipidamiste⁽⁴⁾ arv aastas oli 2021. aastal oluliselt väiksem kui aasta varem (2020. aastal u 70 000, 2021. aastal u 75 000). Ka algatatud menetluste arv vähenes: 2020. aastal u 117 000 ja 2021. aastal u 102 000. Kinnipeetud toodete arvu osas võib täheldada märgatavat kasvu

⁽¹⁾ COPIS on asjaomaste ELi tolliõigusaktide (eelkõige määruse (EL) nr 608/2013) kohaselt kogu ELi hõlmav võltsimise ja piraatluse vastane teabesüsteem, kuhu koondatakse kõigi sekkumistaotluste ja kõigi kinnipidamiste teave. COPIS on ainus seaduslik kanal, mille kaudu saavad teavet jagada õiguste omanikud ja tolliasutused.

⁽²⁾ Puuduvad andmed 2021. aasta kinnipidamiste kohta Kreekas.

⁽³⁾ Lühiduse huvides nimetatakse liikmesriigile vastavat ELi siseturu osa dokumendis lühivalt selle liikmesriigi riigisiseseks turuks. Riigisiseste turgude kinnipidamiste andmeid ei ole saadud Austria ja Saksamaa jõustamisasutustelt: Austriast põhjusel, et Austria õigus ei luba politseil enda algatusel riigisisel turul arestida võltsitud ja piraatkaupa, ning Saksamaalt põhjusel, et Saksamaa ei ole veel andmete esitamise võrgustikuga liitunud. Lisaks puuduvad endiselt andmed 2021. aasta kinnipidamiste kohta Luksemburgi, Rootsi, Sloveenia ja Taani riigisisestel turgudel, kuigi nende andmete puudumine 2021. aastal ei muuda ühelgi hetkel suundumuste üldpilti.

⁽⁴⁾ Iga kinnipidamist nimetatakse juhtumiks, olenemata kinnipeetud toodete arvust (ühest mitme miljonini), kaupade kategooriatest ja õiguste omanikest. Tolliasutus algatab iga juhtumisse kaasatud õiguste omaniku kohta eraldi menetluse.

(2020. aastal ligikaudu 27 miljonit, 2021. aastal ligikaudu 42 miljonit), mis ületas isegi COVID-19 pandeemia eelset arvu 2019. aastal. Kinnipeetud toodete hinnanguline väärtus on siiski ainult veidi suurenenud (ligikaudu 778 miljonilt eurolt ligikaudu 806 miljoni euron). Kinnipeetud toodete hulgas toimus nihe kallimatelt toodetelt odavamate toodete kategooriatele, samuti vähenes kinnipeetud kauba ühiku hinnanguline väärtus teatud kategooriates (nii kõige rohkearvulisemate kui ka kallimate seas), mis selgitab kinnipeetud kaupade hinnangulise väärtuse tagasihoidlikku suurenemist 2021. aastal. See toimus vaatamata kinnipeetud toodete järsule kasvule nimetatud aastal, mis oli COVID-19 pandeemia teine aasta. Kõikidest nendest suurenemistest on teatatud, vaatamata puuduvatele andmetele kinnipidamise kohta Kreeka piiril⁽⁵⁾.

Menetluste arvult olid kõige sagedamini esinevad toodete alamkategooriad tavalised tarbekaubad (rõivad ja jalatsid, nii spordi- kui ka muud jalatsid) ja luksustooted (kotid, raha- ja käekotid, parfüümid, kosmeetikavahendid ning käekellad). Kinnipeetud toodete arvu esiviisiku moodustasid alamkategooriad, mille suurus ja väärtus on tavaliselt väiksem ning mida peamiselt transporditakse suuremates veostes, näiteks konteinerites (pakkematerjal, muud kaubad, mobiiltelefoni lisatarvikud, mänguasjad ning muud kehahooldusvahendid). Seoses kinnipeetud toodete hinnangulise väärtusega olid luksuskaubad, millele vastava originaalkauba ühiku jaemüügiväärtus riigisisel turul on suur (eriti asjaomaste tootemarkide tõttu), nt käekellad, rõivad, kotid, rahakotid, käekotid ja ehted selgelt esikohal, vahele paigutus ebataoline toode (mobiiltelefoni lisatarvikud), mille tingis selle kaubakategooria kinnipeetud toodete suur arv.

ELi saabuvate intellektuaalomandiõigusi rikkuvate artiklite päritolu mahtudelt on esimesel kohal Hiina, millele järgnevad Türgi ja Hongkong, Hiina. Enamiku kaubakategooriate peamine päritoluriik on Hiina. Lisaks sellele on Hiinast pärit intellektuaalomandiõigusi rikkuva kinnipeetud tuvastatud kauba seas enim kinnipeetud kaubakategooria⁽⁶⁾ pakkematerjal. Türgist pärit kinnipeetud toodete hulgas on esikohal rõivad, samas kui Hongkongist, Hiinast pärit kõige sagedamini tuvastatud kinnipeetud tooted on märgid, märgised ja kleebised.

Transpordivahendite osas oli 2021. aastal kõige rohkem kinnipidamisjuhtumeid posti- ja kiirkullerteenuste kaudu transporditavate kaupade seas. Viimastel aastatel on postiteenuste kaudu

⁽⁵⁾ Ajalooliselt moodustab see 5–6% võltsitud kaupade kinnipidamisest ELi piiril, võttes aluseks vastavalt kaubaartiklite arvu ja hinnangulise väärtuse.

⁽⁶⁾ Tuvastatud toodete alamkategooriad ei hõlma muid kaupu.

transporditavate kaupade kinnipidamisjuhtumid siiski pidevalt vähenenud, samas on suurenenud kiirkulleriteenuste kaudu transporditavate kaupade kinnipidamisjuhtumid. Võltsitud toodete arvu poolest moodustavad mere- ja maanteeliikluses tehtud kinnipidamised endiselt suurema osa kõikidest kinnipeetud toodetest, samas on märgata kasvu lennuposti-, kiirkulleri- ja postiteenuste korral.

Mis puudutab intellektuaalomandiõiguste liike, mida kinnipeetud kaubad rikuvad, siis rikutakse endiselt kõige enam kaubamärgiõigusi (kas Euroopa Liidu, riiklike ja/või rahvusvaheliste kaubamärkide õigusi).

Intellektuaalomandiõiguste rikkumise tõttu ELi piiril kinnipeetud tooted on aastate jooksul siiski ainult murdosa ELi turule sisenenud võltsitud ja piraatkaupade hinnangulisest mahust. Näiteks võrreldes selliste kaupade hinnangulise mahuga OECD-EUIPO aruannetes ebaseadusliku kaubanduse kohta moodustasid ELi piiril kinnipeetud võltsitud kaubad 0,73% piiri ületavate võltsitud kaupade hinnangulisest väärtusest 2013. aastal, samas kui 2016. ja 2019. aastal oli see näitaja vastavalt vähemalt 0,38% ja 0,45%.

Kinnipidamised 2021. aastal ELi siseturul

ELi siseturul kinnipeetud intellektuaalomandiõigusi rikkuvate kaupade arv liikus 2021. aastal tõusujoones. Politsei-, tolli- ja turujärelevalveasutuste esitatud andmete kohaselt oli 2021. aastal kinnipeetud intellektuaalomandiõigusi rikkuvate kaubaartiklite arv (53 miljonit) ligikaudu 7 miljonit eurot suurem kui 2020. aastal (46 miljonit), mis tähendab 16% kasvu aastas. See kasv toimus hoolimata asjaolust, et mõni 2020. aastal andmed esitanud siseturu jõustamisasutus ei esitanud 2021. aasta kohta andmeid, ning võttes arvesse, et nende kinnipidamised 2020. aastal olid marginaalsed. Vaatamata kinnipeetud toodete arvu suurenemisele vähenes nende hinnanguline väärtus (ligikaudu 1253 miljonit eurot) 46 miljoni euro võrra, mis tähendab 3,5% vähenemist aastas, sest kinnipeetud alamkategoriad nihkusid odavamate toodete suunas.

Nii kinnipeetud toodete arvu kui ka hinnangulise väärtuse poolest olid esikohal 6 liikmesriiki, kus toimus 95% kõigist kinnipidamistest siseturul 2021. aastal. Need näitajad olid selgelt suurimad Itaalias, kus kinnipeetud toodete osakaal oli peaaegu 62% ja hinnanguline väärtus oli üle 63%. Prantsusmaa, Madalmaad, Hispaania ja Ungari olid samuti nii toodete arvu kui ka hinnangulise

väärtuse esikuuikus ning järgnesid Portugal ja Kreeka vastavalt kinnipeetud toodete arvu ja hinnangulise väärtuse näitajatega.

Viies toote alamkategorias oli alamkategoria „Muud kaubad“ esikohal ELi siseturul kinni peetud kaubaartiklite arvu poolest, millele järgnesid sigarettide ning märkide, märgiste ja kleebiste ning vähemal määral rõivaste ja audio-/videoseadmete alamkategoriad. Neljast alamkategorias (tekstiil, rõivad, audio-/videoseadmed ja muud kui spordijalatsid) koosneva rühma koguprotsendid olid sarnased, neile järgnesid sigaretid.

ELi siseturul kõige sagedamini rikutud intellektuaalomandiõiguste seas olid valdavad kaubamärgiõigused (üle 93% kinnipeetud toodete korral). Siseturul rikuti muud liiki õigusi, nt autoriõigused (ligikaudu 6% kinnipeetud kaubast) ja disainilahendused (ligikaudu 0,7% kinnipeetud kaubast).

2021. aasta kõigi kinnipidamiste andmed: ELi piiri ja ELi siseturu koondandmed

ELis kinni peetud ja vabastamata jäänud võltsitud esemete maht oli 2021. aastal ligikaudu 86 miljonit eset⁽⁷⁾. See tähendab, et kinni peetud ja vabastamata esemete arv on peaaegu 31% väiksem kui 2020. aastal (66 miljonit). Üle 62% esemetest peeti kinni siseturul ja ülejäänud ELi piiril.

ELis kinni peetud järeletehtud esemete hinnanguline koguväärtus oli ligikaudu 1,9 miljardit eurot. Vaatamata kaubaartiklite arvu suurenemisele on see väärtus 3% väiksem kui eelmisel aastal. See vastuolu vastab üldpildile võltsitud kaupade kinnipidamisest siseturul, nagu eespool selgitatud. 2021. Ligi 65% teatatud kinnipeetud esemete koguväärtusest andsid kinnipidamised riigisisestel turgudel, ülejäänud peeti kinni ELi piiridel. Need protsendid on kooskõlas 2020. aasta protsentidega.

Teatatud kinnipidamiste suurima arvuga 10 liikmesriiki moodustasid peaaegu 97% kaupade mahust ja üle 93% hinnangulisest väärtusest. Itaalias registreeriti suurim individuaalne osakaal mahu järgi, üle 39% kõigist kinnipidamistest ja üle 41% hinnangulisest väärtusest.

⁽⁷⁾ Andmed üldiste kinnipidamiste kohta ei ole täpselt kooskõlas koondandmetega kinnipidamise kohta ELi piiril ja kinnipidamise kohta ELi siseturul, sest ELi piiril kinni peetud, kuid hiljem ringlusse lastud võltsitud kaupu ei kajastata üldistes tulemustes.

Kokkuvõttes olid kinnipeetud toodete viis kõige levinumat alamkategooriat (kogu ELis kinnipeetavate kaubaartiklite arv): pakendimaterjal, sigaretid, märgid, märgised, kleebised, rõivad ja mänguasjad. Need viis alamkategooriat moodustasid üle 53% kõigist registreeritud toodetest. Seoses aruandes esitatud kaubaartiklite hinnangulise väärtusega olid tuvastatud toodete alamkategooriatest esireas rõivad, käekellad, audio-/videoseadmed, tekstiil ja muud kui spordijalatsid. Need viis alamkategooriat moodustasid peaaegu 54% 2021. aastal teatatud kinnipidamiste hinnangulisest väärtusest.

*Intellektuaalomandi õiguste jõustamine ELis:
tulemused ELi piiiril ja ELi siseturul 2021. aastal*